

טבת התשע"ח

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

למשמעות השליחות של משה לפרעה ולבני ישראל

לפרשות וארא (על פי שיעור של הרב עזרא ביק)

אָצוּדְךָ; וְאַהֲרֹן אַחִידְךָ יְדַבֵּר אֶל-פְּרֹעָה, וְשַׁלַּח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וְאֲנִי אֶקְשֶׁה, אֶת-לֵב פְּרֹעָה; וְהִרְבִּיתִי אֶת-אֶתְנִי וְאֶת-מוֹפְתֵי, בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם. ד וְלֹא-יִשְׁמָע אֶלְכֶם פְּרֹעָה, וְנִתְּנִי אֶת-יָדִי בְּמִצְרָיִם; וְהוֹצֵאתִי אֶת-צְבָאתִי אֶת-עַמִּי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, בְּשַׁפְטִים, גְּדֹלִים. ה וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֲנִי ה', בְּנִטְתִּי אֶת-יָדִי עַל-מִצְרָיִם; וְהוֹצֵאתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מִתּוֹכָם. ו וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתָם, כִּן עָשׂוּ. ז וּמֹשֶׁה, בֶּן-שָׁמֹנִים שָׁנָה, וְאַהֲרֹן, בֶּן-שָׁלֹשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה--בְּדַבְּרָם, אֶל-פְּרֹעָה.

2. שמות ג', י:

ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים

3. שמות ג' יג:

הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם א-לקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם

4. שמות ד' א:

והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה'

5. שמות ד' יד-טו:

הלא אהרון אחיך ... ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לא-להים

6. שמות ד' כב:

"ואמרת אל פרעה..."

7. שמות ד', לא:

ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם ויקדו וישתחוו

8. שמות ה' כא:

ירא ה' עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להרגנו

9. שמות ה' כב-כג:

1. שמות ו' ב - ז' ז':

ב וַיְדַבֵּר אֶל-לִקְיָם, אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אֲנִי ה' ג וְאֵרָא, אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֶל-שְׁדֵי; וּשְׁמִי ה', לֹא נִוְדַעְתִּי לָהֶם. ד וְגַם הִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּךָ, לְתַת לָהֶם אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם, אֲשֶׁר-גָּרוּ בָּהּ. ה וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֶת-נֹאקֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מִצְרַיִם, מַעֲבִידִם אֹתָם; וְאָזְכֶּר, אֶת-בְּרִיתִי. ו לִכֵּן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וְנִאֲלַתִּי אֶתְכֶם בְּזִרְוֹעַ נְטוּיָה, וּבְשַׁפְטִים גְּדֹלִים. ז וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם, וְהִיִּיתִי לָכֶם לֹא-לִקְיָם; וַיִּדְעֹתֶם, כִּי אֲנִי ה' אֶל-לִקְיָכֶם, הַמוֹצִיא אֶתְכֶם, מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם. ח וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל-הָאֶרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי, לְתַת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב; וְנִתְּנִי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרְשָׁה, אֲנִי ה'. ט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כִּן, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וְלֹא שָׁמְעוּ, אֶל-מֹשֶׁה, מִקְצֵר רוּחַ, וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה. {פ}

י וַיְדַבֵּר ה', אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. יא בֹא דַבֵּר, אֶל-פְּרֹעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם; וַיִּשְׁלַח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. יב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, לְפָנָיו ה' לֵאמֹר: הֲוֹ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, לֹא-שָׁמְעוּ אֵלָי, וְאִידָךְ יִשְׁמַעֲנִי פְרֹעָה, וְאֲנִי עָרַל שְׁפָתַיִם. {פ}

יג וַיְדַבֵּר ה', אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן, וַיֹּצִיֵם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֶל-פְּרֹעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

יד אֵלֶּה, רְאִשֵׁי בֵית-אַבְתָּם: כו הוּא אַהֲרֹן, וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם, הוֹצִיאוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, עַל-צְבָאתָם. כז הֵם, הַמְדַבְּרִים אֶל-פְּרֹעָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, לְהוֹצִיא אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מִמִּצְרַיִם; הוּא מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן. כח וַיְהִי, בְּיוֹם דַּבְּרֵי ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.

כט וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר, אֲנִי ה'; דַּבֵּר, אֶל-פְּרֹעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִי, דַּבֵּר אֵלֶיךָ. לו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, לְפָנָיו ה': הֲוֹ אֲנִי, עָרַל שְׁפָתַיִם, וְאִידָךְ, יִשְׁמַע אֵלָי פְּרֹעָה.

א וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, רֵא וְנִתְּיָךְ אֶל-לִקְיָם לְפְרֹעָה; וְאַהֲרֹן אַחִידְךָ, יְהִי נְבִיאָךְ. ב אֶתָּה תְּדַבֵּר, אֶת כָּל-אֲשֶׁר

ואומר לנו שהצרות בעולם כולו תיפסקנה, יהיה שלום בארץ ובעולם, האימים מצד איראן ודעאש ייפסקו – ודאי שהיינו שמחים לשמוע. אך מה היה קורה אם הוא היה מתנה זאת בכך שנוותר על התקשורת הטכנולוגית שלנו? בכך שנשליך את הסמארטפונים והטלוויזיות? דומה שרוב האנשים היו מתקשים לוותר, ומסרבים לדרישה על אף המחיר הכבד שבאובדן ההבטחה לשלום.

14. שמות י"ב נא :

ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם

15. שמות י"ב מא :

ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים

16. שמות י"ב ב :

...ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתני במ וידעתם כי אני ה'

17. הרב עזרא ביק :

שחרורם הרוחני של בני ישראל נסתר מעינינו מפני שזוהי אכן התרחשות נסתרת. לו הצליח משה לשחרר את בני ישראל בנאום או שניים, הייתה התורה מתארת זאת. ואולם, כפי שגילה משה בדרך הקשה, במקרה זה לא יועילו נאומים חוצבי להבות. השינוי הנפשי הפנימי הוא תהליך חבוי, המתחולל כתגובה להתרחשויות. לא מכוח אישיותו של משה השתחררו בני ישראל, כי אם מכוחו של הקב"ה שגבר על המצרים. לפיכך מתארת התורה בפירוש רק את האירועים הגלויים, ואילו להתרחשות הפנימית, הסמויה מן העין, היא רומזת בלבד. ...

מקובל לומר שחג הפסח מבטא את החירות הפיזית, ואילו חג השבועות ומתן תורה – את חירותנו הרוחנית. לאור מה שראינו עד כה, זוהי הבחנה פשטנית ביותר. ...

תהליך זה, המתחיל כאמור כבר ביציאת מצרים, משיג לפני מתן תורה רק את מטרתו המינימלית, ובמובן מסוים יכולות תולדותיהם של בני ישראל במדבר (ואולי אף לאחר מכן) להיחשב כהמשכו. מצד אחד, בני ישראל חייבים להיות בני חורין על מנת לקבל את התורה. מצד שני, התורה עצמה מטילה אחריות וסוללת את הדרך לחירות, וניתן לראות את ארבעים שנות ההליכה במדבר כמאבק ארוך עם המנטליות העבדותית.

לשון אחר, בשחרור מעבדות יש שלבים שונים: הוא החל ביציאת מצרים (וביחוד במפלתה); המשיך במתן תורה ובתנאים המיוחדים של החיים במדבר (מן, ענני הכבוד, מחנה סגור, לימוד מפי משה וכו'); וככל הנראה הוא ממשיך גם כיום – על ידי יישום התורה בחיי היום יום ברמה האישית וברמה הלאומית.

א-דני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתי. ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך

10. הרמב"ן על האתר :

"מקוצר רוח ומעבודה קשה - לא בעבור שלא יאמינו בה' ובנביאו, רק שלא הטו אוזן לדבריו מקוצר רוח, כאדם שתקצר נפשו בעמלו, ולא ירצה לחיות רגע בצערו, מדעתו שירוח לו אחרי כן. וקוצר הרוח הוא פחדם שלא יהרגם פרעה בחרב כאשר אמרו שוטריהם אל משה, ועבודה קשה, הוא הדוחק שהיו הנוגשים אצים בהם ולא יתנום לשמוע דבר ולחשוב בו".

11. מכילתא דרבי ישמעאל פרשת בא, מסכתא דפסחא ה.:

"ר' יהודה בן בתירא אומר: הרי הוא אומר ולא שמעו אל משה מקוצר רוח וגו' וכי יש לך אדם שהוא מתבשר בשורה טובה ואינו שמח – נולד לך בן זכר, רבך מוציאך לחירות, ואינו שמח!?"

"אם כן למה נאמר ולא שמעו אל משה (שמות ו ט) אלא שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה שני' ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו (יחזקאל כ ז)... הדא הוא דכתיב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל (שמות ו יג) צום לפרוש מעבודה זרה"

12. יחזקאל כ', ב-י :

"וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר... וְאִמַּרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲ-דְנִי ה' בַּיּוֹם בָּחַרְי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יָדַי לְזַרְע בֵּית יַעֲקֹב וְאִנְדַּע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יָדַי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי ה' אֲ-לֵהֵיכֶם: בַּיּוֹם הַהוּא נִשְׂאֵתִי יָדַי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם זְבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת:

"וְאִמַּר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל תִּטְמְאוּ, אֲנִי ה' אֲ-לֵהֵיכֶם: וַיִּמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לְשָׁמַע אֵלַי אִישׁ אֶת שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאִמַּר לְשַׁפֵּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלֹת אֶפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם:

"וְאִעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִמָּה בְּתוֹכֶם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאִוְצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִבְאֵם אֶל הַמִּדְבָּר: וְאִתֵּן לָהֶם אֶת חֻקוֹתַי וְאִתֵּן מִשְׁפָּטֵי הַדֹּעַתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם"

13. הרב יעקב מדן :

קשה מאוד לשנות הרגלים. בני ישראל מעדיפים ברגעי השיעבוד להמשיך את העבודה הקשה, לראות את ילדיהם מושלכים באכזריות ליאור, מאשר לצאת למדבר ולעבוד את ה'.

כדי להבין יותר טוב את המקום של עם ישראל, נצייר לעצמנו מציאות דומה: אם נביא היה מגיע אלינו עכשיו,